

Bijdrage tot de paringsbiologie van *Aglais urticae* L.

Op de Herfstvergadering van de Nederlandsche Entomologische Vereeniging, in 1941 te Amsterdam gehouden, besprak Dr. N. Tinbergen in een zeer interessante voordracht het voorspel tot de paarvorming bij *Eumenis semele* L.¹⁾ en wees er terloops op, dat ook bij andere dagvlinders een vrij ingewikkeld ceremonieel plaats vindt vòòr de dieren tot copulatie overgaan. Wanneer men niet beschikt over de zeldzaam gunstige waarnemingsgelegenheid, die Dr. Tinbergen en zijn helpers ten dienste stond, krijgt men evenwel zelden de kans, het geheele voorspel zoo van het begin tot het einde te kunnen bestudeeren en moet men zich met enkele fasen tevreden stellen. Van *Epinephele jurtina* L. zag ik bijv. dezen zomer plotseling twee vlinders bliksemsnel achter elkaar in het gras neerduiken en toen ik eenige oogenblikken later de plek bereikte, vond ik de dieren in copula, maar wat aan dat neerschieten vooraf gegaan was bleef voor mij verborgen.

Meer geluk had ik dit voorjaar met een paartje van *Aglais urticae*, dat ik ruim een half uur nauwkeurig kon observeeren, al nam ik tenslotte nog maar een deel van de aan de copulatie voorafgaande phase waar. Toch lijkt hetgeen ik zag, me belangrijk genoeg toe om het te beschrijven, vooral, omdat ik hoop, dat anderen in de gelegenheid zullen komen de leemten in mijn waarnemingen aan te vullen.

Op 18 April 1942 's middags om ongeveer half drie Amsterd. tijd (ruim 4 uur M.E. Zomertijd) zat bij prachtig zonnig weer een ♀ op een tuinpad te Amsterdam met opengeklapte vleugels. Vlak er achter, zóó, dat zijn kop zich slechts op korten afstand van de achterlijfspunt van dit ♀ bevindt, zit het ♂, eveneens met de vleugels geopend. Terwijl die van het ♀ horizontaal staan, houdt het ♂ de zijne iets schuin omlaag en vibreert er snel mee. Na korten tijd vliegt het ♀ een klein stukje verder. Het ♂ volgt haar onmiddellijk, weer zetten beide zich achter elkaar neer met geopende vleugels en weer begint het ♂ met de zijne snel te vibreeren. Dit herhaalt zich eenige malen. Dan gaat het ♀ met toegeklapte vleugels zitten. Het ♂ zit er vlak achter, ook met gesloten vleugels. Af en toe opent het ♀ de vleugels iets, waarop het ♂ onmiddellijk reageert met ook de zijne iets van elkaar te verwijderen en enkele malen open en dicht te klappen. Na geruimen tijd opent het ♀ haar vleugels geheel en het spel begint opnieuw: ♂ vleugels ook wijd open, maar iets neerhangend en snel vibreerend. Dan vliegt het ♀ op en gaat honing zuigen op *Arabis*. Het ♂ volgt haar „op den voet”, terwijl beide dieren hun vleugels geopend houden. Dan keert het ♀ terug naar het pad, vleugels opengeklapt, ♂ er vlak achter en vibreert weer. Nu begint het ♂ nog meer te naderen en schuift daarbij zoover over het ♀, dat zijn vleugels haar achtervleugels gedeeltelijk bedekken. Dan vliegt het ♀ weer op, onmiddellijk gevolgd door het ♂ en beide verdwijnen uit het gezicht. Ik heb ze helaas niet terug kunnen vinden, zoodat het slot aan de waarneming ontbreekt.

Hoewel ik het voorspel tot de copulatie dus niet volledig heb kunnen waarnemen, vallen toch reeds belangrijke verschillen met *Eumenis semele* L. te constateeren. Terwijl beide dieren bij deze laatste soort de vleugels geheel (♀) of bijna geheel (♂) gesloten houden, zijn zij bij *Aglais urticae* tijdens de balts wijd geopend. Het was frappant te zien, dat het ♂ onmiddellijk ophield met het *urticae*-♀ het hof te maken, zoodra dit de vleugels sloot, doch nauwelijks opende het ♀ haar vleugels een weinig, toonde dus de felle kleuren van den bovenkant, of het ♂ reageerde er dadelijk op met ook zijn vleugels eenige malen open en dicht te klappen. We hebben hier dus een duidelijk voorbeeld van een visueele balts.

Aglais urticae vertoont geen sexueel dimorfisme en hoewel ik soms op minder dan een meter afstand van de beide vlinders zat, was op het oog toch niet uit te maken, wat het ♀ en wat het ♂ was. Ik heb echter aangenomen, dat de voorste vlinder het ♀ en de achtervolger het ♂ was, in overeenstemming met den algemeenen regel bij de *Lepidoptera*, dat het ♀ het ♂ aanlokt.

Amsterdam, 1942.

B. J. LEMPKE.

¹⁾ Zie ook: N. Tinbergen, „Ethologische Beobachtungen am Samtfalter, *Satyrus semele* L., Journal für Ornithologie, vol. 89, Sonderheft, p. 132—144, 9 fign., 1941.